

Janusz Barnaś*

PRZESTRZENIE I OBIEKTY PUBLICZNE

PUBLIC SPACES AND BUILDINGS

Przestrzeń publiczna miasta, na którą składa się układ ulic, parków i placów stanowi zapis tożsamości miasta – jego swoisty genom. Przestrzeni tej towarzyszą obiekty użyteczności publicznej pełniące nie tylko ważną rolę w strukturze miasta ze względu na swoje funkcje, ale będące również istotnymi elementami kompozycji przestrzennej układu urbanistycznego – znakami w jego przestrzeni. Są to często wybitne dzieła architektury wyznaczające granice przestrzeni publicznej miasta w jego przestrzeni, kształtujące jej charakter i nadające całemu miastu rozpoznawalną sylwetę.

Słowa kluczowe: przestrzeń publiczna, obiekty użyteczności publicznej

The public space of a city – composed of a web of street, parks and plazas is an indicator of the personality of that city. This space is accompanied by public service buildings that play an important role in the structure of the city due to their function as well as being vital element of the composition of the urban space. They are often great works of architecture that signal the borders of public space within the city, shaping its character and giving the city a recognizable silhouette.

Keywords: public space, public buildings

Urbanizacja towarzyszy rozwojowi cywilizacji, zaś jej rozwój jest miarą postępu cywilizacyjnego. Przestrzeń publiczna, na którą składa się układ ulic, parków i placów stanowi zapis tożsamości miasta – swoisty kod genetyczny. Przestrzeni tej towarzyszą obiekty użyteczności publicznej pełniące nie tylko ważną rolę w strukturze miasta ze względu na swoje funkcje, ale będące również istotnymi elementami kompozycji przestrzennej układu urbanistycznego. Są to często wybitne dzieła architektury wyznaczające

granice przestrzeni publicznej zarówno na planie miasta, jak i w jego przestrzeni, identyfikujące ją, kształtujące jej charakter i nadające często całemu miastu rozpoznawalną sylwetę.

Tak było w wiekach przeszłych i według tych zasad powstawały i rozwijały się miasta. Podział na strefy i przestrzenie prywatne i publiczne widać już wyraźnie na planie miast greckich i rzymskich. Przestrzenie publiczne w obrębie forum były poddane świadomym działaniom estetycznym kształtującym ich charakter.

* Barnaś Janusz, dr inż. arch., Politechnika Krakowska, Wydział Architektury, Instytut Projektowania Architektonicznego.

1. Panorama San Gimignano (fotografia ze zbiorów autora) 2. Panorama Tel Awiwu (fotografia ze zbiorów arch. Roland Chrobak)

Również obiekty wznoszone w tych strefach podlegały kanonom estetycznym. Proporcje, które regulują poszczególne wymiary świątyń greckich, odległości pomiędzy kolumnami lub proporcje pomiędzy różnymi częściami elewacji są takie same jak proporcje, które regulują interwały muzyczne. Idea zastosowania arytmetycznej koncepcji liczby do geometryczno-przestrzennej koncepcji proporcji odległości pomiędzy różnymi punktami jest pitagorejska i opiera się na tetraktysie i jego konstrukcji [1].

Przestrzenie publiczne wraz obiektami użyteczności publicznej sakralizujące przestrzeń miasta wymagają kontekstu profanum [2]. Na podstawie badań i obserwacji nie tylko tkanki miejskiej historycznej ale i tej współcześnie powstającej i ulegającej ciągłym przemianom w nawiązaniu do zmieniających się potrzeb funkcjonalnych i estetycznych można stwierdzić, że forma organizmu miejskiego miasta nie poddaje się obiektywizacji przestrzennej. Kreatorami zmian są zarówno profesjonalni twórcy przestrzeni jak i sami mieszkańcy miasta. Przykładem mobilności struktury miasta jest jakże częsta zamiana wypełnień części jego struktury inną niż pierwotna tkanką architektoniczną [3]. Mobilność ta w czasach nam współczesnych nabiera niesłychanego przyspieszenia.

Obserwujemy oderwanie się lokalizacji obiektów użyteczności publicznej od tradycyjnie im towarzyszących zespołów przestrzeni publicznych i ich wy-

odrębnienie się z tego wydawałoby się naturalnego otoczenia. Narastają tendencje w projektowaniu, których konsekwencją jest nadawanie bardzo wyrazistych cech przestrzennych i znaczeniowych obiektom dotąd tradycyjnie będącym wypełnieniem tkanki miasta – dotychczas anonimowym – obiektom mieszkalnym, zaczynającym odgrywać rolę elementów o zdecydowanym oddziaływaniu w strukturze i sylwecie miasta. Historia urbanistyki zna co prawda już takie przypadki ale były one odosobnione [4]. Wskazują na tę tendencję zarówno zrealizowane przykłady wież mieszkalnych jak i będące w fazie projektowania i przygotowania do realizacji zamierzenia inwestycyjne wychodzące spod ręki znanych i uznanych kreatorów architektury [5]. Są to obiekty epatujące fantazyjnymi i ekspresyjnymi formami, a także zastosowanymi materiałami wykończeniowymi o fakturach i kolorach noszących znamiona prestiżu, a czasem i świadomej prowokacji. Budowle te stają się mocnymi akcentami w panoramie i sylwecie miasta. Formy architektoniczne stają się znakami o znaczeniu niezależnym od ich funkcji. Forma była kiedyś tożsama z funkcją budynku.

Obecnie zdaje się ona nieść inne przesłania wynikające bardziej ze spełnienia oczekiwań inwestorów sprzecznych częstokroć z oczywistą i obowiązującą dotychczas zasadą spójności formy obiektu zbudowanego z jego otoczeniem.

PRZYPISY

[1] U. Eco, (red.), *Historia piękna*, Dom Wydawniczy Rebis sp. z o.o., Poznań 2005, s. 61.

[2] Cz. Bielecki, *Gra w miasto*, Fundacja Dom Dostępny, Warszawa 1996, s. 51.

[3] Zamiana terenów średniowiecznych fortyfikacji miejskich miast europejskich na tereny zielone, np. Wiedeń, Kraków, Münster.

[4] Wieże mieszkalne – San Gimignano.

[5] Wieże mieszkalne autorstwa Herzog de Meuron.